

13 KWIETNIA - DZIEŃ PAMIĘCI OFIAR ZBRODNI KATYŃSKIEJ

13 kwietnia obchodzimy Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej.

Upamiętnia on rocznicę opublikowania przez Niemcy w 1943 roku informacji o odkryciu w Katyniu pod Smoleńskiem w Rosji, masowych grobów oficerów Wojska Polskiego, zamordowanych przez NKWD w 1940 roku.

Szacuje się, że było to blisko 22 tysiące obywateli polskich wziętych do niewoli po agresji ZSRR na Polskę 17 września 1939. Byli wśród nich oficerowie Wojska Polskiego - wybitni dowódcy i stratedzy, policjanci, urzędnicy, uczeni, profesorowie wyższych uczelni, artyści, lekarze, nauczyciele, prawnicy. Stanowili elitę narodu, jego potencjał obronny, intelektualny i twórczy.

5 marca 1940r. członkowie Biura Politycznego KC WKP(b), podjęli w dniu 5 marca 1940 r. uchwały nakazującej m.in. sprawę 14 700 jeńców wojennych i 11 tysięcy więźniów [...] rozpatrzyć w trybie specjalnym z zastosowaniem wobec nich najwyższego wymiaru kary – rozstrzelania (dokument ten był skrywany w archiwach sowieckich aż do 1992 roku.

Jeńcy ginęli od strzału w tył głowy. Ofiary dokonanej zbrodni były pogrzebane w zbiorowych mogiłach Katyniu, Charkowie oraz Miednoje. Egzekucje trwały od kwietnia do maja 1940 roku.

Polaków, którym udało się zmylić czujność sowieckiego aparatu bezpieczeństwa, szybko odnaleziono, aresztowano i deportowano w głąb Związku Sowieckiego. Liczba przetrzymywanych żołnierzy polskich stale się zmniejszała. Według dokumentów NKWD na przełomie 1939 i 1940 roku, w obozach jenieckich pozostawało ponad 40 tys. żołnierzy polskich. Szeregowych i podoficerów (blisko 25 tys.) władze sowieckie planowały zatrudnić jako darmową siłę roboczą przy budowie drogi łączącej Nowogród Wołyński ze Lwowem oraz w kopalniach surowców strategicznych.

Okolo 15 tys. obywateli polskich, w większości oficerów Wojska Polskiego, znalazło się w tzw. obozach specjalnych NKWD. Generałów, oficerów oraz wysokiej rangi urzędników państwowych - tzn. kadre dowódczą i elitę inteligencji polskiej - umieszczono w obozie starobielskim. W Ostaszkowie znaleźli się głównie żołnierze Korpusu Ochrony Pogranicza oraz funkcjonariusze Policji Państwowej, Straży Więziennej i Straży Granicznej. Do Kozielska, będącego wcześniej obozem jenieckim dla polskich szeregowych, skierowano oficerów WP.

Wielomiesięczne przesłuchania oraz próby agitacji jeńców nie przyniosły spodziewanych efektów. Tylko pojedyncze osoby udało się „złamać”. Zdecydowana większość nie uległa, otwarcie manifestując swój patriotyzm oraz przekonanie o szybkim odrodzeniu się Polski w jej przedwojennych granicach.

Sprawę dalszego losu jeńców miano rozstrzygnąć na posiedzeniu najwyższego gremium decyzyjnego Związku Radzieckiego - Biura Politycznego Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików). Stosując się do wytycznych Stalina, ludowy komisarz spraw wewnętrznych ZSRR - Ławrientij Beria, przygotował notatkę, w której proponował, by „niepoprawni, przepojeni nienawiścią, a zarazem wrodoży władzy sowieckiej obywatele polscy, znajdujący się w obozach specjalnych i więzieniach NKWD na Białorusi i Ukrainie, zostali oskarżeni o działalność kontrrewolucyjną, a następnie skazani na karę śmierci”.

Pierwsze transporty śmierci z polskimi jeńcami, formowane przez NKWD, ruszyły 3 kwietnia 1940 roku z obozów w Kozielsku, Ostaszkowie i Starobielsku. Likwidacja trzech obozów rozpoczęła się w tym samym czasie, według jednolitego planu przygotowanego przez moskiewską centralę NKWD.

Informację o odkryciu masowych grobów w Katyniu pierwsi podali Niemcy 13 kwietnia 1943 roku. Dwa dni później radio moskiewskie zakomunikowało, że zbrodnię popełnili Niemcy w 1941 roku podczas zajmowania okolic Smoleńska. Próby wyjaśnienia sprawy przez rząd polski z pomocą Międzynarodowego Czerwonego Krzyża, doprowadziły do zerwania przez Kreml 25 kwietnia 1943 roku stosunków z Polską. Wersję o eksterminacji jeńców przez hitlerowskie Niemcy upowszechniała propaganda ZSRR, a wraz z nią władze PRL.

Ekshumacja zwłok polskich oficerów zamordowanych w Katyniu w 1943 roku.

Foto: PAP

Dla uczczenia pamięci wszystkich zamordowanych przez NKWD w Katyniu, Charkowie i Miednoje oraz w innych miejscach kaźni, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 listopada 2007 r., przyjął przez aklamację uchwałę o ustanowieniu 13 kwietnia Dniem Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej.

Opr. Mateusz Czepek